

**–Jää dɛɛ kä –gu –tugbasie ma
'nua' dɛɛa wii 'wli, –bɛ 'ü fɔa'**
*(Voici pourquoi, lorsque les mange-mil
entendent un bruit quelconque, ils fuient)*

*Raconté par DJAHI Kogné Michel
(Djapadji)*

Première impression Mai 2002

(Corrigé en document PDF Octobre 2008)

© Centre de Traduction et d'Alphabétisation
en langue Bakwé
(C.T.A.B.)
—Touadji II —
B.P. 555, Méagui
Côte d'Ivoire

Cel: 07.89.61.68 / 07.04.60.01
07.62.97.21 / 07. 00. 29.32

–Jää dere kä –gu –tugbasie ma
'nuā' dēea wii 'wli, –be 'ü fōa'
(Voici pourquoi, lorsque les mange-mil
entendent un bruit quelconque, ils fuient)

–Tugbasiejo nūna nyoo ma dēbenyooa
 'kli jre. Dere kä –gu 'o bea' 'iin 'i kä 'muri.

'Klvaria mlaa nya 'klvaria nyisie.
 Mlaa kä kä 'üa bätä, nyisie kä kä 'üa bätä.
 –Sri –gbaa' 'kä 'fetri jrää' 'li ni, 'klvaria mlaa,
 'üü we nyisie 'ba ji ana bätä amä fetri 'jä –o.
 Nyisiea 'fu kreekpe bää' nyisie 'ünya do 'wu,
 'ünya mi mlaaa bätä 'brikalu.

Mlaaa bätä, –ama 'jä 'ään, –na ple
 blö. Bätä 'papaa, bätä –susugbee. Nyisie 'tōa'
 ni, 'jru 'ciea' 'wu o, 'ü bīaa' –gogosaraku, 'ü
 –piie bätä 'ü 'jäjrä bätä. 'Üa –gbatata, 'ümä
 mikali mi ni, –töowlea 'ŋlusu 'oo ku –wäli 'oo
 bre 'ōa –wöseri dugu 'li –be nyisie ji –sikalu.
 Nyisieli mia', 'üa –tōrupu 'kopiojo bāli. 'Ünya
 'treē 'ŋlusu, 'ōnya 'treē 'üün. 'ŋlusu mia'
 'üün 'jäkalu ni, 'kopiojolo bää' 'lutōrupu 'o 'na.
 'ŋlusu nya 'treē 'kopiojolo, 'o we 'ōon, 'o –ma:

«Ji 'ba.»

'Kopiolɔ nya ji, 'ü nya 'tɛtrɛ. 'Kopioa 'muuu nya 'bete: «-Be -na duɔɔ?» 'Iibä: «-Wöseri a nö, -maa 'na duɔ mi 'napɪ 'sakalɪ. 'Juguwöseri a nö 'a 'ia 'napɪ 'ɔ mi 'sa.

'Ii känyɪ 'Kopiojɔ o, 'surɪ -na fugba 'na o, ji -a -paalɪ -na mlɪa -tatɪ dɛrɪ -be 'jɔlɔ a 'mäa' -gu nɪ, 'ɔ 'mä -mɪ ja. 'A 'ie 'n -gbala -mɪ -o.» 'Iibäa' 'Kopio: «'Aa! -Mää 'ia -gu 'nyɪ ji -o, 'i -pɪ ka -yrɛ ja -o.»

'Iibä: «'Ii -mäa -yrɛ ja, 'palɪ -na mlɪa -tatɪ.» -Be -töowlea duɔ kv 'lee 'kɔtɪ -gba, -be 'ɔ 'jäa 'ɔa 'ɲlɔv 'wɔ, 'ɔnya 'Kopio dɛtɛ. 'Kasa 'Kopio nya 'palɪ -tatɪ. 'Eɛ ja duɔ 'ɔnya ji. 'ɔ ja 'crɛ 'ɔnya ji.

'ɔ jia' dotro, 'cavn 'ɔ 'kpla 'kopioa -plɪla dii, 'iibä: «-Kälä 'iin -gba? -Wöseri 'na 'ɲlɔv brea' 'kä -paalɪ -tatɪ? -Jre 'ia 'mɪrɪ 'ie -paalɪ -tatɪ dɛrɪ?»

Iibäa' 'kopio: «-Aan! 'Na 'mlɔɔ 'nëma -plɪ kv 'nëma 'lɪ -tatɪ 'pa, -na 'ɲlɔv nɪnɪa -a 'palɪ -tatɪ, 'jüguwöseri 'a nö nɪ, 'ama -gu 'jɔ nɪ, 'ɔmä 'mɪ ja 'ɔmä 'na, 'ie 'n 'palɪ -tatɪ, -maa 'nëma 'ia 'mɪrɪ jre 'nɪ?» 'Iibä: «-Asɪ

–na 'cö bāblä 'lɪ ɪ –be –paalt –tatuv? 'Kpa 'pi
'kopioa 'nyakliri.

'Kopioa 'muu 'ɔa dii 'ɔ kprɔ 'ɔnya
–töowle bälɪ –gbätä. Nyisielɪ, 'ɔa –gbötümü
faia 'kopio –pikalɪ 'ü 'tɔrɔ 'ɔa 'wliri.

–Yre 'a blö. Mlaaa 'fɔ 'ɔa 'muu 'üa
–töowle –gälɪ po. –Gbätä 'a blö. Nyüülü mia'
'brikalɪ, bätää 'fɔ blö –gbätä 'lɪ. 'Ii mi mi 'ii
nya ja tou, nyisiea 'fɔ nya fɔ 'ünya blee 'ünya
ji 'üa bätä.

'Ü jia', 'ii 'ü –gbala 'üa tagbö ɔ blɔa'
'üün –be 'ü jia' 'brikalɪ. Tagböɔ 'ɔɔ 'ü 'dara
'Bwɪa. «'Bwɪa ana 'kpatä weia' amɪ, a mia'
'brikalɪ nɪ, 'ü ja amɪ tou. 'Iibä: «'Ba –fu tou.»
'Ü 'saari nɪ, nyisiea tagbö jresaa –maa nyisie
kä –gä, 'ie 'ɔ 'daa 'ü –fu tou. 'Ai ja kä tou.
'Klvaria nyisie nya 'klvari mlaa 'a 'üü ja kä
tou. –Fu tou –fu; 'be 'ii a 'jä 'wɔ mlaa 'bua,
'ünya kla 'klaa 'ünya –si nyisie 'wɔ. Nyisiea
'muu kla, 'ü kä kēke 'nɪ! 'E bā kaklanyɔɔ 'üa
–tɔrɔpɔ. Nyisie kä –gbiniojɔ.

–Ama 'jä –plu –gbiniojɔ, ɔma 'kpörö
nɪ, 'abia –pumlaa nyrugbɔɔɔɔɔ 'dooa –gv. 'ɔa
'nyüa 'mlɪ ma –flɔɔɔ, 'abia –pua nyrugbɔɔɔɔ
'dooa –gv 'ɔa 'nyüa 'mlɪ –flɔɔɔ. –Pu ma 'pa

wii 'plɔv, -gbinio -gööö -pu -wält.

Nyisie kä 'pupuu 'a 'uu bä 'üa
bablanyɔɔ. 'Uu bla -pi, 'uu bla -särëë.
-Särëë 'nyɪ 'makt ma nyisie. -Modoo ma ji, 'ɔ
dɔ -pu 'v, 'ɔ dɔ -sarëë 'wv 'pupuua -nyεε.

Nyisie brere 'üa tv kpakölɔ ɔ 'ü 'daraa'
'Buwɪa. 'Ü brere 'ɔɔn -be 'ɔ 'plöö -be 'ɔ nö 'ba
-fu tou.

'Ü ma brere 'ɔɔn nɪ, 'ast 'ü be:
«'Täkäpapaa bält -saplεε 'lɪ, nyɔɔ 'nyɪ be ma
'äa -gält 'die -o. -Ama be 'lɪ 'die, kpaklaa, ε
-mää pa.» 'Ast 'ü nö 'ü brere 'ɔɔn 'lɪ.

Mlaaa 'muu kä kaklanyüü. -Gbe ma
ji, -nya 'saa -pasadεε, këkea 'muu ma ji, dvea
'muu ma ji, 'nëgbälε ma ji, -tue ma ji .... Kä
'iin kält kä kä, 'inyɪ ma 'na. Mlaaa 'koi -sɔɔɔ
'wv, 'inya -si nyisiea 'koi 'wv. 'Eε nu 'üün
'ünya 'pütö nyisiea bätä. 'Üa 'kamanyɔɔɔ, ɔ 'n
'daaa' -plu 'Buwɪa, 'ɔɔ bä -tugbasio.

'ɔɔ 'ü -siee 'ɔɔ bä 'Buwɪa. Mlaa nya
'pa -Tugbasioa bätä kapu. -Tugbasioa bätälä
'na 'muu bää' -Kɔnyɪ 'n 'jä 'ään -o.

-Tugbasioa 'pa kä 'ɔa -gböli -gɔvɔn
'doo. -A ma pa kä 'üa bätä -a ma mi kä

–sikalı, 'ä bā dōrōnpanyüüa bätälä ä 'ü 'daraa'
'Idapöa 'ia –tē 'lee.

–A mi 'üa bätä 'ia 'pisiatu bā 'wu 'puu
'puu. 'Abia –tugbasioa bätä. Mlaa nya palı,
'pütö nyisiea bätä, 'pütö –tugbasioa nyukulu,
–plüüa! Nyisiea 'fō –gba 'kä.

–Tugbasio 'jää' 'iin, 'o ma wiiri jöa' 'i
–sōrō 'wu. 'Eε ja –tugbasio 'o nya ji bätä ana
–nyεε, amō bätää nyüü ana –nyεε.

«Bätää nyüü 'amı 'ba ji, 'ba –jää tou
blöa' a nyra mlaa kōsō –fuuöa' tou, –maa
mlaa –sōrō 'wu 'ünya –si amı 'wu. 'Ii kányrı
'amō 'n ji kukalı, 'ba ji amı –gba, –maa tou 'nı
'nyie ma amı –o.»

Bätää nyüü –nēma: «A nyaa' 'nu.
'Abia amō jö amä 'amı –gba ji. –Maa a jöa'
–o, a 'nı –gbasa ma 'lı –o. Tou a jö –gakalı,
tou 'nı –gbasa ma 'lı. 'E –nı nyōō a 'paa,
nyisio a 'paa, mreε –o a 'paa.» Amō bää'
bätää nyüü 'a 'ia tou a –gaaa nyisie nyra mlaa
kōsō.

–Ama mi 'kluarı, –ama 'jä mreε –pu
'paa, –ama 'jä nyisio –pu 'paa tou a –gaaa.

–Tugbasioa 'muu 'o fɔa', o kä bätä 'ü
'pütöa' –be 'o jia' ana 'klvart, –jäst 'o bea' nı:
«Bätää nyüü 'amı o, 'n –kaa ma bätä kä, 'ia
'saa o, –jaa kv ana bätä –be 'amä tou –ga.»

'A 'ia –tugbasio kv bätä 'oo kv nyuku
–gba. 'Be 'oa kä amı kukalı ji e; amä –gakalı
mi, 'o ma 'daa nyoo 'nyı ma debenyoo 'kli jre
nı, 'ası 'o 'jä nyüü, nyüü jö dotro –priii 'oa
fɔ. Nyoolo 'mäa' deε be, nyoo ma 'oon jre, 'be
touganyü jö. –Tugbasie ma –gblɔoo –plu 'kä,
'ü ma 'jä nyoo dotro –prij 'üa fɔ.

'A 'ia tapönänä –tugbasio 'pa.

Mlaa 'mä tou sıa, 'ümä nyisie du nı, 'i
ma 'pupuu 'tv kä. 'Ii känyrı 'pupuulu bä kää'
bablanyo nı, 'u –ka –fuö –pıo 'ua nı tou.

–Ama 'jä 'pupuu, uma 'bla trɔoo, 'u
ja 'uun 'kä 'u 'pie 'uun 'nyvfo 'wv. 'Kä 'u nö
toulu a nyra mlaa –fuöa' 'a 'uu a –ka –fuö –o.

'Ast 'klvart mlaa nv 'ü nyra nyisie so
nya –fu kä tou –o.

'Abıa 'na 'nänää–fatrafli –o.

Communiquez-nous tout problème que vous rencontrerez! Vous nous aidez ainsi à améliorer l'orthographe de la langue Nyragbi. Nous remercions par cette occasion, tout le peuple Nyragbi pour leur collaboration.

ADDITIF

Ces contes ont été enregistrés et vérifiés avant l'impression avec les Nyragbi, précisément dans les villages de Djapadji et Doba.

Voir la langue Bakwé écrite et lue sous toutes ses formes par tous ses composants est un souhait et objectif que veut atteindre le Centre de Traduction et d'Alphabétisation en langue Bakwé.

Nous vous remercions pour la collaboration fraternelle au nom des Bakwé.

Imprimé par la
Société International de Linguistique
08 B.P. 857 Abidjan 08, R.C.I.
Tel: 22.43.12.98

Bakwé / 2ème trimestre 2002/ 50